

הקאמרי מטייל בגטו

כשעולה המסך... אבל, רגע אחד: לפני שעולה המסך קורה משהו חשוב. יוצא נתן כוגן ומדקלם חרוזים של שלונסקי, החרוזים אינם אומרים כלום, אבל מה זה חשוב? הצליל הוא צליל. והדיקציה היא שלונסקי וכוגן, ושלונסקי הוא הדיקציונר הטוב ביותר בעברית, וכוגן הוא השחקן הטוב ביותר של הקאמרי.

(כדאי לחברי הכנסת שילכו ללמוד איך משמיעים נאום חסר-מובן כהלכתו.) ואחרי זה באה אובסרוורה. והיא תערובת של מוסיקה חלצית, בסאר-אית, בית, מולדאבית ואוקראינית, או בקי-צור: יהודית, כלומר: גולדסאדן. מת ברר שהקאמרי רצה לעשות עוד "מכש-פה".

ואז עולה המסך, ושומעים זמר נאה. ואחר כך בא "אקטור" (כלומר שחקן) יהודי, ואז בת החזן מאוהבת בכך הגי-ביר, ושניהם מאוהבים בתיאטרון. ובי-אים שני לצים ומפתים את ריזלה ובא-לץ שלישי ומפתה את ליבלה, ואז יש-לרפה, וכולם בורחים.

אבל, רבותי, איוו עברית! עד-עתה השמיע לנו הקאמרי רק את בית-שלונסקי. הפעם שומעים אנו את הרב-עצמו. אמת כי הלשון היא לא מהעולם הזה, נאמר: מלאכותית מאד, אבל איזה-יופי!

ואז באה המכספה עצמה, ומסבירה לנו כי ריזלה וליבלה עודם מאוהבים, אבל נפרדו דרכיהם. ופה יש גם ריקוד-חבל רק שהנעילו לרקדנית נעלי עופרת.

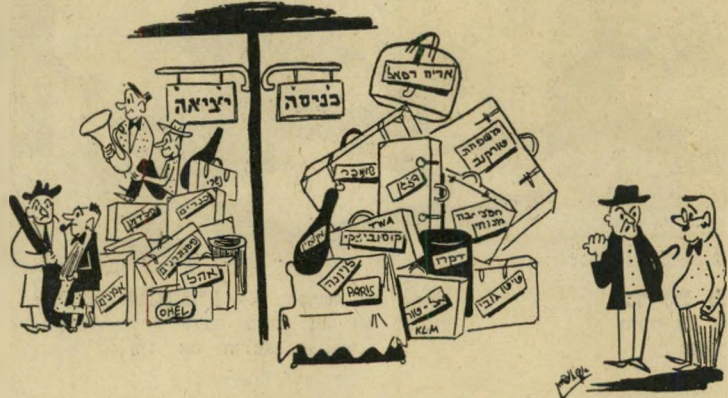
ואז הוצמח (לא אברהם חלפי אלא אברהם בן-יוסף) עושה את ליבלה שח-קן. זה כלל לא משכנע, משום שליבלה לא יהיה שחקן כל עוד אינו יודע לזכר-ככן אדם. והגרייטה מתאהבת בו, ואחיה (עוד מוקיון) לוקח את כולם ללונדון. ושם בלונדון בא יוסי יודן ומתחיל לשרוק, ומאז אין הוא מפסיק לשרוק עד סוף ההצגה. בלונדון צריך ליבלה לפגוש את ריזלה ולגמור את ההצגה. אבל אז תהיה ההצגה קצרה מדי, ולכן אין הם נפגשים, משום שריזלה נסעה לניו-יורק יחד עם אלברט בן צבי.

ומשום כך מזניח ליבלה את הוצמח (חולה, מסכן) בערפילי לונדון, ויחד עם כל החבורה יורד באניה (אניה ממש!) ומתמוזז עם הגרייטה, ועוד שאר השח-קנים מסתכלים ונהגים.

והוצמח נואם נאום, והוא חולה נורא. ואנו בניו-יורק, יודעים אנו כי ניו-יורק היא משום שיש שלט של גורות חשמל באותיות לאטיניות ויש גם שר-טר. והתיאטרון היהודי של ליבלה מציג הצגה. ולהצגה באים אלברט בן-צבי וריזלה, ויושבים בלוזיה. ואנחנו רואים

הבימוי? נהדר. עגלות ורפת ואניה עולים על הבמה. וגם העצים של חלום ליל קיץ. והצייר הוא ד"ר פ. לוי. והתלבשות הן כמו במחזות יהודיים של הבימה וז'ורנאליים של ראשית המאה.

אין זאת רבותא לשחק במחזה טוב. מה שהפתיע אותנו היה המשחק הנאה בכדונות יהודית זאת. לבד מליבלה, כה שכנעו אותנו כל השחקנים, עד כי נדמה לנו כי אינם משחקים כלל, אלא מציגים את עצמם.

מאזן מחפרי

טקסי 'בוא-יצוא', 1950

צבי וגדעון עושים תיאטרון

במוצאי יום העצמאות עמדו בחיפה שלוששים אלף איש וראו מחזה כביר. הצופים היו עיפים משני ימי הלילה. הם עמדו על רגליהם במשך כל ההצגה. ובכל זאת היו מוכי רושם.

המחזה היה מסכת (של גדעון שמר) "מגילת העצמאות". מה מכסיפה, שעמד מול הבמה, וניצח על הביצוע. זה היה צבי פרידלנד. הוא היה הבמאי, וגם בשעת ההצגה עצמה לא הפסיק המחזיק בעורפיהם של השחקנים, כמאיים: "או שאתם מצליחים או —".

ההצגה זאת לא הכין צבי (בין הגע-רים אין הוא נקרא בשמו המלא) בשביל לעשות רושם על הצופים, — היתה לו מטרה חשובה יותר. צבי רוצה להקים תיאטרון מקומי. והלאו כולנו רוצים בדבר הזה. אבל כשצבי רוצה הוא עושה. ומחזה זה צריך להפעיל את כל הכוחות האפשר-יים, סופרים, אישי ציבור, מוסיקאים, ציירים, לעזרתו של התיאטרון החדש.

גמרנו? או לא. שכחתם את הוצמח, הוא גוסס. וכדרך כל הגוססים, נואם הוא נאום. והוא נואם, ונואם, עד שמת. ואז יוצא כוגן שנית, ומדקלם את הסיום. כן, כי בלי ציונות הרי לא ייתכן. ובכן, בבקשה: ציונות.

בזאת ראינו את ראשיתו של התיאטר-ון היהודי, שהתחיל אי שם ברומניה והגיע אלינו, ל"מגרב". אביו הרותני של אברהם בן-יוסף היה אותו מוקיון נודד, הוצמח. ברור?

ברור גם כן כי בקיץ קשה לאסוף קהל לאולם "מגרב" חסר האורות, ולכן הכין הקאמרי משהו שימשוך את ההמונים. "המשכפה" הצליחה, דויגן ושומאכר הצליחו. שלום עליכם (וש-לונסקי!) עם גולדפאין יחד ודאי יצ-ליחו. יש לשער כי הקופה תהיה מוב-טחת.

בקיצור, שונג ממדרגה אלף. רוצו בהמוניכם!

(מעניין כי אותה ההצגה עצמה נכש-לה, יום קודם לכן, כשלוך גמור בקרית-חיים. השחקנים היו מיואשים. אבל צבי חיך ואמר: "כעת תדעו איך לעשות מחר").

אילו בא משיהו, שרעיון התיאטרון המקומי נוגע באמת אל לבו, והיה אוסף מספר צעירים הנוהים אחרי הבמה, ודואג לכל צרכיהם, ושוכר להם מורים טובים, ושם אותם תחת משטר לימודי תקיף, וטורח עליהם ללא ליאות ובלו-הרף, יש להניח כי היו לו סיכויים להקים באמת תיאטרון מקומי.

המצנאט נמצא. והוא — צבא ישראל עצמו.

עוד לפני שנים החליט צבי פריד-לנד להקים דור של במה מקומית. הוא היה מורם של רוב השחקנים הצעירים הנראים כיום על הבמה. אבל עד עתה היו כל הנסיונות לצרף כוחות צעירים לבמות קיימות, למסורת של תיאטרון שבאה מן החוץ.

על פי מקרה מוצלח (ואולי אין זה מקרה כלל) פרש צבי מן "הבימה", ומעתה יכול היה להגשים את חזונו בחופש גמור.

הלהקות הצבאיות שמו לפניו אפשר-רות מצוינת. אותו זמן היו שלוש להקות במסגרת הצבא, — אילון, ה-צינבטרון והכרמל. על אילון פרשה כנפיה המשמרת הצעירה של מפא"י; על הצינבטרון נחה ידה של מפ"ם. נטל צבי את הכרמל. והתעקש: שחקי-נים תהיו לנו. וכשרות גדולה וחזק כצבי מתעקש, גם המח"ר לא יעמוד בפניו.

דינאמיות

בתוכניה של הצינבטרון יש שורה הפוכה. וזה לשונה: "היו כבר שינויים בתכנית. אבל אין דבר. יהיו עוד...". מתברר כי תיכף לאחר הצגת הבכורה של תכנית ה" (שטח הפקרי) חזרו שינויים. "הזקן" הרעים את גבותיו. הרחמטכל קימץ שפתיו. והמערבון "המני בעת האפורה" הלך לעולמו.

כי "הכרמל", כמו שאר הלהקות, היה שייך למח"ר, כלומר לקצין ה-אמנות. חמשה קציני אמנות היו לצבא ישראל, וכל אחד מהם גרוע מקודמו. עד שבא זאב וסילק את האחרון שב-הם, והניח לצבי אפשרות של פעולה. אבל לפני כן קרו כמה דברים. גדעון שמר נכנס למח"ר, בקיץ של השנה שעברה, לא במקרה. הוא ראה לעצמו יעוד. גם הוא רצה תיאטרון עברי. הוא הציע הצעות, וכולן הלכו בדרך המח"ר. הוא ניסה לארגן, ונתקל בקציני אמנות. עד שצרף את מאמציו לאלה של צבי.

אלא שבינתים כה הסתאב ריחו של המח"ר בחוטמיהם של שחקנים וסופ-רים כאחד, עד כי שתי הלהקות עמדו לפרוש והשלישית עמדה להתפרק. איי-לון דומה שהתפזרה מיד אחרי ש-השתחררה. הלהקה הדגימה לאורחים הצגה מוצלחת אחת, שלהותה נערכה בדיוק בלילה בו עסוקים היו כל העי-תונאים בנשף העתונאים, ולכן לא מצ-אה הד. מאז לא שמענו עליה דבר. הצינבטרון הלך לו לדרכו. נשאר ארבעה עשר שחקנים.

מיד נשכרו להם מורים. ניסן כגן היה המורה לריקודים, דן אהרונוביץ-למוסיקה. וצבי — מלמד לשחק. שש-ענות ביום הוכרחו האנשים לשנן ולע-בוד, למדו ללכת, לדבר, לפנות ולעמיד, להשמיע ולשתוק, ובעיקר: לא להפריע זה לזה.

שחקנים לא רעים (שימו עין על רותי. בכלל כדאי להסתכל עליה) במאי מצוין. אבל מה להציג לא היה. כי יחסו של המח"ר לסופרים כבר היה מפורסם. לא רצו לכתוב. (המשך בעמוד 18)

כוכבים נודדים ב"קאמרי" והגלות עודה נמשכת...

מגילת העצמאות ב"הקת הכרמל" הבית השני נחרב...